

ДАВЛАТ-ХУСУСИЙ ШЕРИКЛИКНИНГ ТАШКИЛИЙ-ИҚТИСОДИЙ МЕХАНИЗМЛАРИ

Абдурахимов Бахтиёрбек Ўктамжон ўғли

Алфраганус университети

Магистратура босқич талабаси

+998 90 767 00 45

abdurakhimov76@mail.ru

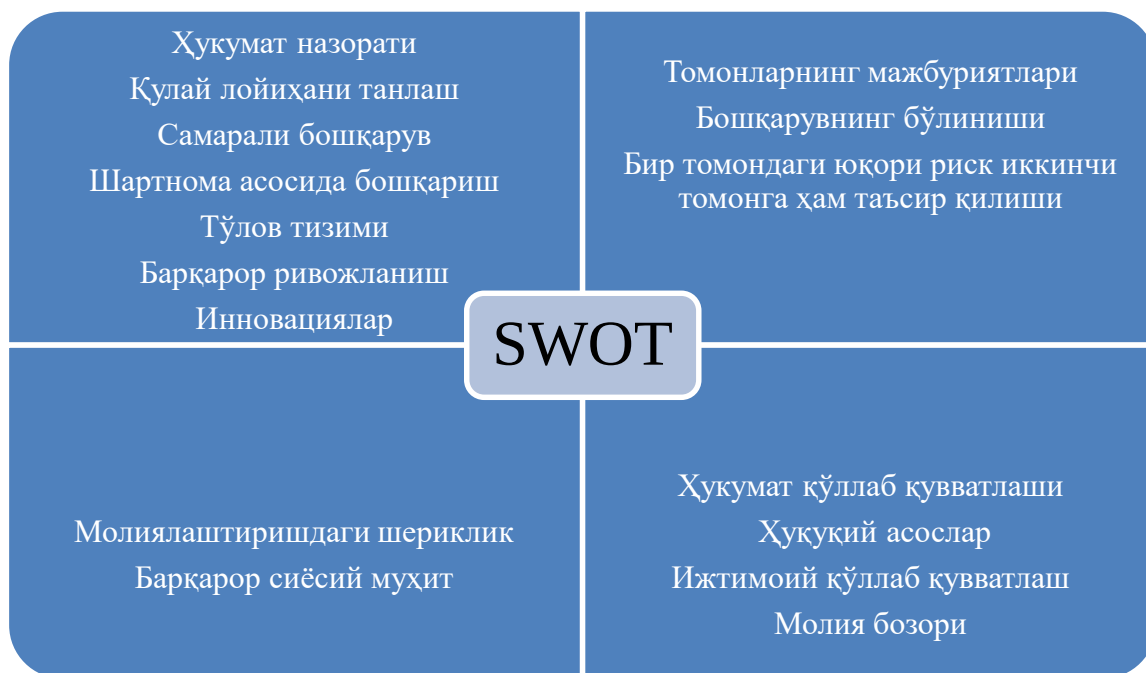
Иқтисодиётни ривожлантириш билан бир қаторда ижтимоий лойиҳалар самарадорлигини таъминлаш орқали аҳолига қулайлик яратиб бериш давлатнинг функцияларидан ҳисобланади. Мазкур жараёнда ўзининг ижтимоий функцияларини бажаришида давлат томонидан давлат-хусусий шериклик амалиётидан фойдаланиш ижтимоий лойиҳалар самарадорлигини оширади. Давлат-хусусий шериклик муносабатларида нафақат ижтимоий самарадорликка эришилади, балки иқтисодий ва экологик жиҳатдан ижобий натижаларга эришиш имкони мавжуд. Шу сабабли иқтисодиётнинг ривожланганлик даражасидан қатъий назар аксарият мамлакатларда давлат-хусусий шериклик амалиётларини кенгайтиришга ҳаракат қилинмоқда.

Давлат-хусусий шериклик муносабатлари бўйича бир қанча хорижий ва маҳаллий олимлар изланишлар олиб борган. Ижтимоий ва иқтисодий инфратузилма лойиҳаларини ишлаб чиқиш, молиялаштириш, қуриш ва бошқаришда фойдаланилиши мумкин бўлган давлат идораси ва хусусий корхона ўртасидаги ҳамкорликни ўз ичига олган давлат-хусусий шериклик (ДХШ) шартномаларига кўплаб мамлакатлар қизиқиш билдирмоқда. Чунки давлат-хусусий шериклик муносабатларининг ижобий жиҳатлари иқтисодиётни ривожлантиришда ҳамда ижтимоий инфратузилмани яхшилашда қулай молиялаштириш шаклларида бири ҳисобланади.

Давлат-хусусий шериклик (ДХШ) муносабатларида қарор тасодифий қабул қилиниши мумкин эмас, мазкур қарор илмий асосланган бўлиши лозим. Қарор қабул қилингандан кейин олдини олиш мумкин бўлмаган хатоларни камайтириш учун ДХШ муносабатлари самарали мезонларни ўз ичига олади. Ушбу мезонлар кўплаб тадқиқотларда ўрганилиб, мезонлар ҳуқуқий, иқтисодий, ижтимоий ва сиёсий шароитларга қараб мамлакатлар кесимида фарқ қилиши мумкин. Мамлакатдаги умумиқтисодий муҳит ва яратилган шарт-шароитлар давлат-хусусий шериклик амалиётини ривожлантиради.

Давлат-хусусий шериклик амалиётининг SWOT таҳлилини амалга ошириш орқали мазкур амалиётнинг кучли ва заиф томонлари, юзага келадиган имкониятлар ҳамда хавф-хатарларни аниқлаш имкони юзага келади (1-расм).

1-расм. Давлат-хусусий шериклик амалиётининг SWOT таҳлили

Давлат-хусусий шериклик амалиётининг мамлакатда ривожланиши хусусий тадбиркорлар ҳамда давлатнинг шериклик муносабатларини ривожлантиради ва самарали бошқарувни юзага келтиради. Хусусий шерикнинг бошқарув қобилияти инновациялардан самарали фойдаланишга ёрдам беради. Молиялаштиришдаги шериклик ва давлат томонидан яратилган барқарор сиёсий муҳит келажакда лойиҳанинг самарадорлигини ошириши мумкин.

Томонлар ўртасида мажбуриятлар тақсимоти, бошқарувнинг бўлиниши ва юзага келиши мумкин бўлган рискларни бошқариш лойиҳада инобатга олиниши лозим. Етарлича ҳуқуқий базанинг шакллантирилмаганлиги, молия бозорида иштирок етишнинг чекланганлиги кабилар турли хавф-хатарни юзага келтириши мумкин.

Миллий амалиётда давлат-хусусий шериклик муносабатларининг ҳуқуқий асосларини яратиш ҳамда ташкилий механизмларини шакллантириш бўйича сўнгги йилларда қатор ишлар олиб борилмоқда. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2021-йил 11-августдаги “Давлат-хусусий шериклик лойиҳаларини амалга оширишни жадаллаштириш ва уларни молиялаштириш тартибини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” 509-сон Қарорига мувофиқ давлат-хусусий шериклик тўғрисидаги битим тендер ёки тўғридан тўғри музокаралар орқали тузилиши мумкин.

Мазкур жараёнда битимни тузиш тартиби, хусусий шерик ҳамда давлат олдидаги ҳуқуқлар ва мажбуриятлар келишиб олинади. Давлат-хусусий шериклик тўғрисидаги битим муваффақиятли расмийлаштирилганлиги учун тендер ёлиби ёки тўғридан тўғри музокара

иштирокчиларидан ундириладиган бир марталик тўловларни ҳам амалга оширади (1-жадвал).

1-жадвал. Давлат-хусусий шериклик тўғрисидаги битим муваффақиятли расмийлаштирилганлиги учун тендер ёлиби ёки тўғридан тўғри музокара иштирокчиларидан ундириладиган бир марталик тўлов миқдорлари

№	Давлат-хусусий шериклик лойиҳасининг қиймати	Бир марталик тўлов миқдори (фоизда)
1.	Умумий қиймати 1 млн АҚШ долларида 10 млн АҚШ долларида бўлган лойиҳалар учун	0,2%
2.	Умумий қиймати 10 млн АҚШ долларида 100 млн АҚШ долларида бўлган лойиҳалар учун	0,1%
3.	Умумий қиймати 100 млн АҚШ долларида 1 млрд АҚШ долларида бўлган лойиҳалар учун	0,05%
4.	Умумий қиймати 1 млрд АҚШ долларида ортиқ бўлган лойиҳалар учун	0,02%

1-жадвал маълумотларига кўра, давлат-хусусий шериклик тўғрисидаги битим муваффақиятли расмийлаштирилганлиги учун тендер ёлиби ёки тўғридан тўғри музокара иштирокчиларидан ундириладиган бир марталик тўлов миқдорлари Умумий қиймати 1 млн. АҚШ долларида 10 млн. АҚШ долларида бўлган лойиҳалар учун 0,2 фоиз, 10 млн. АҚШ долларида 100 млн. АҚШ долларида бўлган лойиҳалар учун 0,1 фоиз, 100 млн. АҚШ долларида 1 млрд. АҚШ долларида бўлган лойиҳалар учун 0,05 фоиз ҳамда 1 млрд. АҚШ долларида ортиқ бўлган лойиҳалар учун 0,02 фоиз белгиланган.

Юқоридагилар асосида давлат-хусусий шериклик асосида молиялаштирилган лойиҳаларни чуқур таҳлил қилиш, уларнинг хусусиятларини ўрганиш ҳамда мамлакатимиз амалиётида кенгайтириш иқтисодий ривожлантиришга ҳамда ижтимоий инфратузилмани яхшилашга хизмат қилади.

ФОЙДАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2021-йил 11-августдаги “Давлат-хусусий шериклик лойиҳаларини амалга оширишни жадаллаштириш ва уларни молиялаштириш тартибини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” 509-сон Қарори <https://lex.uz/docs/-5568613>
2. Сирожов З. Давлат- Хусусий шериклик асосида давлат аҳамиятга молик бўлган дастурларни амалга оширишда хорижий давлатлар тажрибаси// Жамият ва бошқарув. 2018, №2
3. Dat, Le Huu and Bui Thi Phuong Anh. “SWOT Analysis for proposing strategies of public-private partnership infrastructure projects: from a developing country’s perspective.”2020.
4. “Давлат-хусусий шериклик (ДХШ) тўғрисида”ги ЎРҚ-537 сонли Қонун. 2019-йил 10-май.
5. Хашимова С.Н. Мамлакат иқтисодиётини ривожлантиришда давлатхусусий шерикликнинг аҳамияти. // Молия.Илмий журнал. №1/2020
6. Қодиров А.М, Ахмедийева А. Давлат-хусусий шериклик механизмларидан фойдаланишда хориж тажрибаси. “Фаол инвестициялар ва ижтимоий ривожланишнинг долзарб масалалари” мавзусидаги халқаро илмий-амалий конференция илмий мақолалар ва материаллар тўплами. 2019-йил 11-октябр.